

***Nunavunmi
Inuinnait
Ihumaliuktilluat***

***Ukiumin Titiqqat
Talvuuna March 31st, 2007***

This page has been left blank intentionally.

Nunavunmi Inuknut Pitqigiyauyut Ihuaqhaiyit

Titiqivium Qiuquta 15

Saliit, NU X0C 0C0

Titiraq Naunaiqtitaujuq

Agasi 31st, 2007

Maligaliuqti Paul Okalik
Ministaujuq Iqqaqtuilirijikkunut
Maligaliuqtit Katimajirjuangit
PO Box 1200
Iqaluit, NU X0C 0C0

Angjuqqaq

Akhuurutigiyatka ilingnun turaaqtinnaqtatka, tamna Ministauyuq ikayuqtiuyuq titigakvianganit *Nunavunmit Inuinnait Ihumaliuqtilluat Maligainnik*, tamna tugligiyaat ukiumit naunaipkutigiyaat hapkuningat Nunavunmit Inuinnait Ihumaliuktilluat nutaanguktitauniaktuk inikpat March 31st, 2007mi.

Ihumagiyauttiarmnik titigakhimavatka

Sue Cooper
Ilauyup Atannguyaq

This page has been left blank intentionally.

Makpiraat Ilanganit

<i>Tuhagakhat Ikhivautamik</i>	<i>1</i>
<i>Hunauyut Nunavumni Inuinnait Ihumaliuqtilluat Maligait?</i>	<i>3</i>
<i>Hunat ihuinaaqtitiyunit tukiqaqtut?.....</i>	<i>3</i>
<i>Hunauyut Ihumaliuqtilluat?.....</i>	<i>3</i>
<i>Huliyukhauyunga inuuhiga nanminiq ihuiguutiyaukpat?</i>	<i>4</i>
<i>Qanuq ihumamnik ihuitjutimnik malingniaktunga?.....</i>	<i>4</i>
<i>Hunauyut “Inuinnait Ihumaliuqtilluat Aulatitiyit”?</i>	<i>4</i>
<i>Qanugiliuqniaqqat titigaktautaakkat ihuityutit?</i>	<i>5</i>
<i>Qaffiyut apitqutiit talvalu naunaitkutit Ihumaliuqtilluat pihimaliktait.....</i>	<i>5</i>
<i>Humin Ihuinaagutit pilihaaqtut?</i>	<i>6</i>
<i>Hunat aallatqiit ihuitjutinit titigaktauvaktut?.....</i>	<i>6</i>
<i>Munagiyauyut.....</i>	<i>7</i>
<i>Aallait Huliyakhata</i>	<i>8</i>
<i>Maniliqinirmut Naunaipkut</i>	<i>8</i>
<i> Ilangat</i>	
<i> Titigaktauhimayut Naunaipkutit.....</i>	<i>9</i>
<i> NHRT Iniqtautaakhimayut Makpirniq</i>	<i>10</i>
<i> Maligakhauyut.....</i>	<i>11</i>
<i> Akiittut Makpiraat</i>	<i>14</i>
<i> Turaagutit Naunaipkutiit</i>	<i>14</i>

This page has been left blank intentionally.

Tuhagakhak Ikhivautamik

Hapkuat Nunavunmi Inuinnait Ihumaliuqtilluat Maligait angmaqhimaliktut Nuvaipami 4mi 2004 ngutillugu. Tamna Maligak pilihaaqtut Ihumaliuqtilluat inmikkut inuinnanuktutitigivlugik. Hapkuat malighugit tugligiyaat titigakhimayut hivulliutiugluk April 1, 2006 mit iniqtigutaanut March 31, 2007 mut.

Angmaqtihaaqtutaanik havakvikhamingnit pivlugit Sallikmik June 1st, 2006mit. Hivuliqti tunngahuktitaayuq inungnit Sallikmiutanik ilauhimayunut. Ilangat Aime Ahegona ilitagiyauplugu havaagiyauhimagaluaragamit akhuurutaugaluagamikkik Ihumaliuqtilluat qangaraaluk nunallaagiyamingnit hapkuningat.

Julymi, talvangat Angiyuqqaap Munaktihaminganik havaktikalighutik. Ms. Imelda Angootealuk tikkuaqtauhimavlugu Havaktikhamingnik. Havaagiyakagaluqmat qanganguktut hamlatkunuk talvalu igluliqiyugaluaqhunilu talvangat tikkuaqtauyuq. Hamna munaktikhaq pingahunik ukiunik inniaqtuq.

Ms. Sally Kusagak tikkuaqtauhimaliqtuq Ihumaliuqtilluat Augustmi. Havaagiyamingnit ilauluaqhimayug Nunavut Timinganit aallatqiinik ilanganik akhuurutiginniaqait havaariyakhamingnit Ihumaliuqtilluatnut.

Novembermittauq naunaiyaktautaakhimayugut timigiyapta naunaiqutikhaanik. Titigakhat turaaqtillugit Nunavunmi iliharvianganut, nunallaat iliharvingmaaktunut, Northwest Co. Niuvirvinganut, Co-op kunut, ammalu Hamletkut havakvianganut. Tamna Ikhivautak Atannguyayuglu unipkaaktitauplutik CBC kunuk tuhaaktitauplutik. Karitayakkuutukhamik manikkugivyakkamik 2006-07mit tukhigaluagamik ilaunngitput talvangat mikhaanun.

Annuitiyakktut, pinghunuk tatqiukhiunik upayungaiyagaluaqtugut. Ikhivautaq Ms. Gela Oolayou-Pitsiulak nutqaqhuni December 2006mi. Inutuqaqut, Mr. Amie Ahegona, aanniarutiqaraluaqhuni huiqtuq June-mi. Tautuquyamingnit akhuurutiminiglu inuuhiptingnut ihuagiyauqtaqtut Ihumaliuqtilluanut.

Uuktuutiqattakhugik ilauyut tutqikhaiyukhapingnit ihuaqhaitjutikhakktut Ihumaliuqtilluat. Titigakhugit avguumattiarnit tahapkuanut pingahunut ilaugaluaqtut ukiumi. Kangiqhimaliqtavut aqtulihugit tutqikhaitjutikhapingnit hapkuningat mikhaanun. Ikpiguhuutiptingnik, tugliriniaqtaqut titigakhimmaagupta naunaiqtinniaqaffi ikiniqhaukpat utaqqivik hivunikhahiuurutinik talvangat.

Apiquutiqanngitut titigaktauyut tutqikhaivluta hapkuningat. Ihumakhahiuqhuqut naamainnaqtut huli tutqikhagahuaqhuqut.

Taimaatauq ihumaptingnut ilauyuugaluaq,

ihumakhahiuqtukhanik inungnit aallatqiillu Nunavunmiutanik naunaiyattiarlugit Nunavunmiunut ilituriyauyukhat ihuaqninganit pitquhiminiglu ilauyukhat Nunavunmiut Inuinnait Ihumaliuqtilluanut Maligainik. Tamaat inuinnait nanminiat iliharnikkut talvalu ilihimayauttiartut hivulliulugit.

Tahapkuat maligakhat pingahunut titigakhimayut hivunigilugit April 1st, 2007mi:

Ikitniqhaulugit tunilugit hivuniqhaqhiuqtunut Ilangat 4 haffumingat Maligainut;

Tuhaqtiqataglugit Nunavut Legal Services Board kunut malittiarlugit ihuarutainik naamagiyamingnik inuinnait ihumaliuqtilluanut inungnit Nunavunmiut;

Angmaklugit qaritayakktut; ammalu kingulliqpaaglu

Hagukighilugit ukpigiyakktut ihuaqnivut inuinnainut ihumaliuqtilluat maligait, hivunikhahiuqhuqut titiqanut naalakatakugillu.

Nunguanittauq ukpiriluagiyamingnit una naunaiqut itqaumagilluaqtaga inutuqaq ilaugiyagaluaq, Mr. Aime Ahegona, Kugluktumiutaugaluq.

Ikayuutimnik Ihumaliuqtilluat Ilauyut Havaktiitgalu

Sue Cooper, Ilauyup Atannguyak

Fig 1: Angmaktigivlutik Katilviat June 2006mi

Fig 2: Hivuliqti Okalik angmakhiiyuq Nanminiaqtaqtut Havakvianganit Sallikmi

Itqaumaniq

Hamna titigak itqaumagiyauyuk puiguqunagu Aime Ahegona, Ilauyuq nakuatut piliharnirmit Nunavut Inuinnait Ihumaliuqtiluat huiqhimaliktuk June ukiumi akhuurutigilluagamigik.

Aime Ahegona nunaqartuugaluak Kugluktukmi inmikkut havakhuni Aime's Arctic Tours. Havakatakhuni ahinit ilagivlugit DEW line saikkunik, Hudson Bay Companynik, ammalu Echo Bay Mine Uyagakhiuktinit. Ahegonaup havaagiluaqtait Nunalaagiyamingnit Apiqhuyiinut ammalu ilauqatakhuni Ittarnitaligiyiinut, Task Forceniglu Inutuqait Katimaviat.

Hunat Nunavunmiut Ihumaliuqtilluat Maligak?

Maligait tuniyauhmayut Maligaliritiit Katimayigyuangit tukihpikailugit inuit tamamiit Nunavunmiutanut qulanngitumik avguutikaglutik ikayuutikhamingnit naamagiyakhamingnit inuuhiatjutimangnut. Ikayuktigigit Kavamatkunuk, havaktunut, ilauqatauyuniglu kamisiilu ammalu tamait inuit Nunavunmiutanut qulannaitumik. Ilaunngittut nalliumangitpat hapkuningat pivikhaqarniit ilauniaqqut Maliganut.

Tukhiutit Maligaknut ihuaqhiyauniaqtut Inuit Qauyimayatuqanginut. *Tamna Maligak* aqhaqtaulimaittut munagiyanganit Nunavunmi Nunaqartaatunuk Angigutainik.

Tamna Maligak hanmitiyuqanngitukhauyut maligatugainik inungmit (inuiniqluuniit), havaktunut, ininiyuyut kavamanigluuniit ihuinaaqtitiyukhaunngitut hiuruyaaqanngitukhauyut Nunavunmiutanut.

Humit tukiqaqtut Ihuinaaqtitiyut?

Tamna ahiguktaunigut ihuinaaqtitiyunik inmikkuq iqugumik tigumiaqtamingnigluuniit, angiktamingnit hiqumiktigagumilluuniit inungmit inukmigluuniit inmitigut uqaqhimayq s. 7(1) mi Maligatigut. Tamna Maligak ihuinaaqtitihimayunik ihuaqhiyaakaktait ihuagiyakhait, nakuuyumik ihuagiyaukpalluuniit talvaluuniit havaktikatakugik inungnit akiliqtautjukhanikpat.

Hamma malguk uuktutit:

Tamna aknak havaktitaunngittuq hingaiyugami (ihuinaaqtitiyagumik tunngavianik hunauyakhaitigut kinauyakhaitiguluniit) Hiniktakvik piyumanngitpat ininghamingnit avaiitpat aknak nutagalingmik malgunik. (ihuitjutaayuk tunngavianik ilagiinik)

Tamna Maligak ilaunngittuq ihuinaaqtitihimayunik hapkuningat:

Inuit havaakhaqhiuqat havakumigluuniit;
Piyumalluagumigik tammaqtailinahurumigluuniit ilautyutainik havaktunut katimaniganut;
Ihuagiyamingnit, ilautyuhiminut, ikayuutitiaminik kaantraminiqluuniit naunaipkutigikhaanut inungnit;
Akiliqataqlunuk uuktuqataqluniluniit akiliqataqlutik nayuqtamingnit manikhiurniq igluligutit; ammalu
Kingulliqaamittauq, naunaiaiyainikkut takupkaiyakhaniqluuniit talvaluuniit titiraqtamingnit naunaipkutitnik.

Talvangat amigaittut ihumaliuqtut ihumaminigluuniit pitaititiniqaqtut Maligaknik. Tapkuat saivatitnik ihumaliuqtutit katitihimayut maligaliit:

Nanminiq, aallatqit, kinaungmangaat, pitquhiminiq, nunalik talvalu nanminiqtaqtut humiutamaangat tallimaayut kinaungmangaat ilagivlugit inuup pitquhituqaqtut.
Ukpiqniq ukpiqnaqtulluuniit aallat
Ukiunganik
Pimmaqluktut
Hunaungmangaat, talvalu hunaugaluaq
Katitikhimaniat talvalu ilaqatigiik
Hingaiyaminiq talvalu tiguqataminik angutimik arnaqmilluuniit
Ukiuq tamaan manikhiuqtuqaqtut; ammalu
Ihuitjutaanik naliak ilaunngittuq ihuagiyaukpat.

Ihuitjutaayuyuk ihumaaluktitiyamik inungnit hapkuningat pitaititinyutinganut. Ihumaaluktitigianganit "takiuniinnginmat" pitquhiqmit.

Tamna Maligak nunguaniaqtaqtut Ihumaliuqtilluanut havaagiyauniaqtut hivunikhaqhiutjutaangmat *Tamna Maligatigut*. Talimat inuit tikkuqaqtauhimailiqut hitamanik ilaulutik ukiunik. Tahamangat March 31st, 2007 ilaayut Louise Hauli ammalu Aime Ahegona tapkuak tikkuqaqtauhimayuk angmaqtihilaqtunuk

hitamanik ukiunik ilauhimmagat. Ms. Sue Cooper utiffaamiyuyuk November 2006 hitamanik ukiunik ilaavluni ammalu Ikhivautagivluniuk taimaqtigami

Ms. Gela Oolayou-Pitsiulak. Ms. Sally Kusugak tikkuqaqtauvluni July uvani 2006mi ilaunngitumik talvuuna hitamanik ukiunik. Atauhiq ilaunngituyuk angmayuq huli.

Hunat Ihumaliuqtilluat?

Tamna uqauhiq "*Ihumaliuqtilluat*" uuktuutit Latinnik uqauhianik, *tribunus*, tukilik "apiquhuti" talvaluuniit "anginikhatqiyauyuq". Ihumaliuqtilluat Kanatami *inuk talvaluuniit katillugit Inuit* hanayauhmayut maligaknit munagivlutik maligaqtuqainik angiyukaanut maligainik timinganit "Kavamakkut".

Ihumaliuqtilluat angmaqhimaliqut angiqatigahutik maligakhanik talvalu tunihimavlutigik angiyuqaanut ammalu "pilaqaqtut" ukuningat maligaqnut. Tapkuat Nunavunmiut Inuinnait Ihumaliuqtilluat angiyuqaangit pilaqaqtullu qilamik uqalaaqtut kangiqhipkailaaqtut Nunavut Inuinnait Ihumaliuqtilluangat Maligatigut.

Ihumaliuqtilluat aallangatiyauyut "Katimayinik" ammalu "Kivgaqtuyiinik" angmagutainik maligaknik "uuktuqhimmagatqanik" aulatyutinik. Uuktuqhimmagatqut pilik "apiquhuti" uvalu "hivunikhaqhiuqtuq". Piqagumik uuktuqhimmagatqumik aulatyutinik tukiqaqtuq ihumakhaqhiuqtut ihuaqhailugit, i.e. maliglugit maligait ammalu maligalingnit ilaulugit Maligalingnik Aktuiniq Apiqhuyiit.

Tahamangat inuinnait nanminiqagigamigik ilanganit "supreme law of Canada", maligait tapkuat munagiyauyut ammalu uuktuqhimmagatqut inuinnait nanminiq itut kanataup aviktukhimaninga ammalu nunattiarni avvakhimayuk ilaqarhutik uumingat "aallatqik-nanminiqtaqtut" maligak. "Aallatqik" tukilik "pinguqtitauyuyuk" nanminigiyat maligait.

Tamna ikpiguhungnit inuinnait ihumaliuqtilluat maligaitigut "aallatqit-nanminiqtaqtut" anginikhaqiyangmat maligatigut, maligait ihuaqhaqniaqut kagugu (maligait ihumakhaqhiutitigivait ihuaqhiyaaqtaqtut ihuinaaqtitiyup taniqtuqaunngitkaluqaluni) ammalu maligak naunaipkutauniaqut nakuuqyaangmat akhuurutigamikkut, e.g. uuktuutikhat (tit) ilaayut Hivulliqpaamik ukuningat Inuinnait Ihumaliuqtilluat Maligak.

Susan Cooper apiqhuyiynut ikayuqataqtuq ukuningak Chandler & Cooper Iqaluitni. Iniqtiqihugit University of Alberta Law School uvani 1987mi. Ilauihayuyuk Law Society of Nunavut uvani 1999mi ammalu huli tatja havaagiya ilauplunilu Law Society of Nunavut ammalu Atannguyayuyuk Canadian Civil Liberties Associationkunuk. Susan havaagiyaalluanga ilanganik ihuinaaqtitihimayunik, apiqhuhiquqtuqarnik ikayukti talvalu parliamentary law niqaqtauyunik.

Tapkuat Nunavunmiut Inuinnait Ihumaliuqtilluat hivunikhaqhiutaangmat ahiakuunngit ilanganit nunattiarni avikturhimayunik ammalu avikturhimayuk kamisiliulik. Tapkuat ilangattauq atuinngiaqtaqtut BCmik. Tamna atuinngialik tukiqaqtuq imaatun Ihumaliuqtilluat hivunikhaqhiulaaqtut talvangat atuglugit. Pivikhaqarnikkat havaktiyit naunaiktiniqaqtut inuit ikayuglugillu Uuktuutit inigumik Titigaktaahimayut. "Titigaktaahimayut" iniqhimayut naunaipkutit Uuktuutit hivunikhagigamigik Ihumaliuqtilluat.

Tapkuat Ihumaliuqtilluat hivullitigigamigik tamaitnik *Maligak*. Tapkuat ilauhimayut inmikkuq qauyimattartughat tikuqaqtigiyannut ukuningat

(Nunavunmiutat Kavamangat) ammalu nakuatut (hiqnaaqhimaittumik inungnik) imna hivunighigilugit Ihumaliuqtilluunganut.

Huliniaqtunga inuuhiga hiqumiktitaupkat?

Tamna inuk naunaiqtiituyakhaq Nunavut Inuinait Ihumaliuqtilluat Havakvainut, ittut Sallikni piyugamavit naunaiqkutit uuktuutikhanigluuniit.

Kiulaagungni **HI** tamainnut ilauyut apiquutiinik, ilingnit ihumangnit ihuityuutiqaqavit:

Tautuktauyungnaqat qanilguani ihuityutinik malgunnik ukiunik? (ilaulaaktut uqagumangnitaitit)

Ihuityutauvat iluani Nunavutmi?

Tautuktauyungnaqat qiniqhahimalaktilugik aallangayungluat ahiani manit tutqurvanit, tingmiakavingnit, Pilihimanik, Kanataup Kavamangit havakvianik ukuningat Human Resources Canada, Dept of Indian & Northern Affairskunik?

Unnirlugumangittut naamagiyauvat inmikkuluuniit ihuigiyauvat, taniktaupkat uqumaitjutiminik ilaugaluaqat hapkuningat saivatiinik titigakhimayunik ilauvat?

Tamna inuk ihumakhaqhiuqtukhayuk maligartigut tunihimayaanut ammaluuniit apiqhuyiunut ikayuktingat uvaluuniit Nunavut Legal Services Boardkunut.

Qanuq titigakniaqita Ihuinaaqtitinagit Maligak Ihuitjutaayunik?

Titigakhanik titigaktauyukhat iniqilugit. Titigakhat tikhiunginnagalgit Ihumaliuqtilluat Havakvinganit. Tamna titikhityutit titigak uvaluuniit uuktuutit iniqitikhimayukhayut inungmit - tamna **Uuktugumayuk** kinaungmangat uniuuilaaktut ihuitjutaayuk. Titigaktakhak inikniaqat uqakluni titigakluniluuniit. Turaaktitilugit titigakvingmut aullaktinahualugit, kayumiktukuulugilluuniit, talvaluuniit qaritauyakkut havakvinganut ilaulaaktut hitaminik uqauhiinit nanminigiyaqnik ihuagiyaalluqnik turaaktitilugit Ihumaliuqtilluunganut Atannguyaanut. Ilanganit apiquitiit naniniaqtatit Titigakhatit hamma

Kina piyuk?

Humik takuvit?

Piffaakataktuk?

Kitup ilihimavaat tautukpalluuniit?

Qanuq ikpigilluaqqiuk?

Hunat ihuatqiyauiniaqat?

Titigakhat naunaiqkutit titiraqtaulaaktut uqaqtillutit. Atautikkut titigaktakhat angigungni titigaqtauniaqat Uuktugumayut naliangnik angigungni. Naunaiyaqtaaqat ikayugumayut uuktutikhanik ilaulaaktut Titigakhanut. Qagugunnaqtaq: ikayutikhangnit, apiqhuyiit ikayuqtinganut takulugit. Ilvit ilangnit inungmiluuniit ilihimattartaatit unipkaalaaktutit havaptingnit.

Tamna inuk tutqikhaiyaminiglu attiqtaakhimayuk ilangat Uuktukhimayumik ihuityutaumayuy ihuitumik ilihimayayuy **Angigutimik**. Inuit tamaita talvaluuniit tutqikhaiyigluanglu ilauyuk tamakmiik Titigakhanik ammalu Angigutaayuy ilihimayuy **Atautikkuurhimayuk**.

Hunauyut "Inuinait Ihumaliuqtilluat Havakti"?

Tamna hivulliqpaak inuk uqaqtigigungni uvani Nuvaun Inuinait Ihumaliuqtilluat Havakvianit ilihimayayuy Inuinait Ihumaliuqtilluat Havakti. Inuit Ihumaliuqtilluat Havakti ikayullaqniaqtaatit kangiqhipkailutit uuktuutihimaaqulugit hivunikhahangniglu Maligaknik, qanuq titigaktaunait Titigakhanut ammalu kitkunut aallanut naamagigumigik. Talvangat ihumaminik ikayutikhanik naunaiqtiiniaqtaatit Uuktuutim ilayumakpat, e.g. numiktigiyunik. Hunalliqpaak uqaagiyatit Inuit Ihumaliuqtilluat Havaktiyiin talvangeluuniit Atannguyamut uqaqtatit uqaqtaulaitut.

Qanugiliuqtauniaqtunga taiyatka Titigakhanut?

Tapkuat Ihumaliuqtilluat Atannguyaq qanugiliyaaqhaqnik Titigakhanut ihumaminik tamatkirungni talvalu naamaktut titigakhimayutit ilaukpat hapkuningat

Ilihimakpat titigaktaakhimayut uuktuutimut angirutaallu ilaukpat.

Titigaktaakhimayut atitit titigaktaaqtuq

Tamakmiit ihuinaaqtitihimayuyup ilauyuk piliharnirmi nunguanut; ammalu

Qanga iniktigumagumigluuniit apigiyumayugumik naunaittirungni numiktitaulaaktut uqauhivigluarnit tahapkuningat ihumangnit

Aajjikutaanik Titigaktautaakkat tuniyauvaktut inuk (nut) talvaluuniit ilihimayamingnit naunaittuq Angigutik ukuningat Titigakhanik. Tamna angiqhimayuy nanminiaqtuq kiutyutinik Titigakhanut. Tamna angiqhimayuy iniqhimayakhaat Angigutitit Titigakhanut naunaittirungit utititilugit Ihumaliuqtilluat Havagvinganut. Tapkuat Angigutitit 30 nik ublunik naunaiqtauniaqat. Pingnikpagit tamna Angigutitit aajjikutaanik tuniyauiniaqtuq Uuktuktumut.

Tamna Titigakhat Angigutaillu naunaiyaqtauniaqat Ihumaliuqtilluunganut- **Ilanga 4 Naunaiqkut-** ihumaliuqniaqat qanurittaakhat piffaagumagumigluuniit ahivaktaugumigluuniit Titigakhanut atuqlugit apiqhuyiunut ilauhimayut 23 ammalu 24 ukuningat **Maligak**:

Ihuityut pihimayut qanilruani 2 ukiunik;

Titigaktautaakhimayut aallanik inuk (nit);

Ihuityutaumayuy aallanik qimilruuqtauniaqat ilanganit maligakhanut;

Ihuityutaumayuy nukaqhiukpat, tukiqattinngitpat, qituhungnaqpat ahianiluuniit ihuigiyaupkat;

Ihuinaaqtitiyuy maligtakhanik atunngitkumiuk;

Ihuityutinik ukpirmiraqtaupkat talvalu ilaungitpat munaktiinganik; ammalu

Uuktuktuy naautikpat nakuuyumik.

Louise Hauuli nunaqatqut Iglulingni, ilaavluni Nunallaamingnit Mamihagtiyuyq Havaaqahuni Hamlatkungani Iglulikmi. Aghugutitit ilauqataquni ilauyuk, ikayuqataqutit tutqikhaitjutitit katimayukhanut mamihaiyanikkut, pitquhiliqiyiiniglu ihumakhaqhiuqtunit angayuqaatitit ilagii-kniglu ilaavluni, ammalu hakugikhiyumanaktilugit Inuit Qauyimayatuqangit pitquhiannut maligainnik. Louise ikayuqataqutit pulaaqatarhugit inutuqait iglunganut hanaqiqatarhunilu.

Tamna Ihumaliuqtilluat titigakniaqat Ilangat 4 Naunaiqkutikhanik tamangniknut Uuktuqtumut ammalu Angiqtiqaqtumullu. Ihumaliuqtaugumik piffaagumagumik ahivaktaugumigluuniit Titigakhanik.

Ihumaliuqtilluat hivunikhahimayuy Titigakhatigut atuqlugit Ihumaliuqtilluat ilauyunik, mamihagtiyuyumik, nunalingnit inutuqait aallat hamangit tutqikhaiyigluanglu. Tamna Uuktuqutit Angigutitiganglu ihumaminik ilauquyayuy mamihagtiyuyumik ihuaghaqhaiyamingnit ihuityutaunut. Naamainagumik ihuaghaqhaiyamingnit angigutimikning, talvangat Titigakhat iniqniaqtuq. Qanugiaq, tamaqmiik hiqumitkumigik angigutitit, titigaktaulaaktut Nunavut Court of Justicekunut talvangat akhuurutiginiyaqatit Apiqhuyiit. Ihuangitpat tahamangit, Ihumaliuqtilluat inminik, tamaqmiik Uuktukhimayuy ammalu Angiqhimayumiglu naalangniaqtuq angiqtiyahimayunik talvalu ilaqaqlutit tautukhimayunik.

Ihumaliuqtilluat ilangat ilaunngittuq takuhimangittuq Uuktuqtumut Angigutitigluuniit ihumakhaqhiuqtaamingnit tuhaqtiiaqtaunait naalaklugit Titigakhimayunik. Naalakutikhanik apiqhuyiit ihumaaluktuq ukpirmiraqtuq

angiqtitauniqqat ammalu talvaniitpat (angiqtitauihimayuq) tautukhimayunut, aajjikutaatut apiqhuyiit ilauyut. Tamakmiik ikayuutiqainagialgik. Naalaktaagumigik ukpirniraqtunik talvalu qanniutitigivlugik ukuningat Uuktuqhimayuq talvalu Angiguutiminik, tapkuat Ihumaliuqtilluat ihumakhaqhiuqniqqat tamna Uuktuqhimayuq ihuinaaqtitiyuq akiraqtitauniqqat, ahiin, ihuqhiyaaqtaut tamna.

Titigaktaaqhimayuq ihumakhaqhiuqtuq ukpirniraqtuq tuhaqhauyuq qanurlu maligakhaq qanuriliuqtauhimaniat. Nunguanilu ihumakhaqhiugutit ilauhimayut Ordernik ihuagiyaanik kitkugiik akiliqtuinaqqut ilauhimayut, pittaitihiniq pitquhianik, ihumakhaqhiuqluni naamaqiyamingnik, ihumakhaqhiurluni malittiarutikhamingnik inminik ihuqhiyaaqtaut ihuititigiyuq aanigutamingnik talvaluuniit aallanik ihuqhiyaaqtaut pitquhianik Ihumakhaqhiurluqtaut ikpigihtuinaqqut ihuagiyaamingnik. Pitqiyut Ihumakhaqhiuqtilluanik malittiaqunnaqtut ukuningat Nunavut Court of Justicekunik.

Qaffiuyut apiqutiinik ammalu titigaktaakhimayut naunaipkutit Ihumaliuqtilluat tigumialitut talvuuna qanilruani tititqiyayunik?

Ihumaliuqtilluat tuyvaqhiilaqtut apiqutiinik titigakhaqtaaqhimayunullu turaaqtaupkat Havakinganut. Titigaktaaqhiimavlutu ukuningat April 01, 2006 mi March 31st, 2007mut; 17 titigaktaaqhiimayugut ammalu 78 nik apiqutitigik pihimaliqtaut. Ilangat naunaitiarhimaliqtaut.

Ilanga 1: Naunaipkut Nalunaiqhihmaniit Titigakhat

	06-07	05-06	04-05 ¹	Katillugit
Nanminiq				
Uuktutit	5			5
Apiqutiit Angirutinut	9	2		11
Ilanga 4 Ihivriunniq	2	2		4
Ihumakhaqhiurniq		2	1	3
Hulinngittut	1		2	3
Ahivaqtitauyut		1	2	3
Nutqaqtitauyut		1	1	2
Angiqtitayut		2	1	3
Katillugit	17	10	7	34

Ilauyut hivullitigilugit 5 nik tatqiqhiunni Ihumaliuqtilluat hanaqilluqtaut.

Ilanga 1 naunaiyaqtaaktut nalunaiqhihmaniit katillugit Titigakhat pihimaliqtaut angmalihaaqtigilugit uvani November 4th, 2004min. Qanilruani March 31, 2007mi pingahut kihimi munagiyaayut hulinngittut Uuktuqtuq naunaiyaingnitmat kangiqhipkainngitmat Ihumaliuqtilluanit havagvinganut qanilruani 3nik tatqiqhiunni. Ihumaliuqtilluat naunaiyaktitauniqtaut ihumamingnik unnilaaqtaillu talvalu ahiakktut piffaaqunani. Tamna pilihaartut nanminigiyaanut naunaiyaqtaullaunnginamik tamna uuktuqtuq ahinut nuunman ammaluuniit tukihikainngitug Havakvianganut hivuanik ilanganik. Ihumaliuqtilluat ihumaminik ihuqhaqniqqait Maligak Hivunikhanik takukhaunngitpat Uuktuqtuq.

Ihumaliuqtilluat ahinunngitituyut malgunnik Titigaktaakhimayunik hilataani maligtakhagiyat ukuningat Ihumaliuqtilluat iniqitigiyukhat tahamngat Ihumaliuqtilluat tuniyyaaqtaut hivunikhamingnit. Uuktuutigilugit iniqitigiyut maliguutitigik Atautikkugut ikpigiyaanut talvalu naalaktaagumik ammalu inuup pitquhiminik.

Naunaiyaktaaqut Ihumaliuqtilluat piqanngittut naalaktaahamik. Ilanganik angiguutihimayut Ihumakhaqniurnikkut ilaayumanngitut piliriaqanngitut naalaktaahamik. Ihumaliuqtilluat 100 percent nik naamigilluatqiyaat atughugit Ihumakhaqhiurnikkut.

Tamna Akihaqtuutigilluqtaut Ihumaliuqtilluat hanaqivligit Titigaktaaqhimayut qanuriliuqniqtaut qanuglu hivunigilugit titigakniat. Hapkuningat titiqiqluta Ilanga 4 Ihumakhaqhiurut titigakhanik kiutyutitigivaat ukuningat pingahunut ilauyut. Atauhiq kihimi pingahuat ilaayup munagiyaan pilihaaqtuq. Tapkuat akulligikihunik Titigaktaakhimayut hivuanik Ihumakhaqhiuqtilluat 1mik ukiumi 8nik tatqiqhiut ukuningat qanilruani March 31, 2007mi; utuqtaut 2 ukiumik ammalu 2nik pigiaqniqtaut.

Talvangat Ilanga 4 Ihumakhaqhiurut himmautitigilugit akihaqtuutigiyat Ihumakhaqhiurnikkut apiqhuqhiqtauliqat. Amigaqhuutillualirpagait ilaungmata 3 pingahunut ubluqhiutinik atuqmagik. Qanukiaq, ahiaguttaut uqaqviqitaqahugit piyumalluqtaut Aallanik uqaqatigiqataqtaut hivayautikkut Ihumakhaqhiurnigut apiqhuutiqataqahugit ihuatqiyangmat nakuugiyaangmat. Ihuagiyaavaktut hivayautikkut kayumiingnitmat apiqhiqataqahugit tamaqmmik ilaayuk. Tamaita pilihaat-Ihumakhaqhiurutinik katimaqataqhutik ihuagiyaat.

Kinguanittuq, anginiqpauhityutauliqtuq hulilugaaqniirmik ilauqatigikilugit naunaipkutigiyaaqtaunngit Nunavunniut.

Nani Ihuityutigiyayut Ihuinaaqtituyut Piliqpaqtut?

Titigaktaakhimayut tutuqtauvaktut iluani Nunavut. Ihuriyaunnginmat nunallaavingnit ilaunngitpup munagiyaugamik aajjikuutaanik uuktuqtuq angitutihimayuplu. Takunnaittut titigaktaakhimayunik kiutyutiniglu ilaunngittut huli 2nik nunallaanik. Ihumagilluagiyait ilauniaqquq hapkuningat nunallaanik tuglianganik titigaffaagumik ilautyutit naunaipkutitunni tuniyaukpat aallanik nunallaat havagvinganut. Amihut titigaktaakhimayut tutuqpaqtut inungnit qimagaangamiuk Nunavut talvaluuniit ahinunngagaangit qimakhugu Nunavut.

Ilanga 2: Ihuityutigiyayut Ihuinaaqtituyut Nani

	06-07		05-06		04-05		Katillugit	%	Nunavut
	Katitig	%	Katitig	%	Katitig	%			
Qigiktaaluk	11	6	7	70	3	43	21	62	53
Kivalliq Qitirmiu	5	9	1	10	3	43	9	%	28
Nunavunniutunngittut	1	6	2	20	1	14	3	9	18
Katillugit	17		10		7		34		

² 2006 Kititituyut ilanganik qaffiuyut

Havakvik pihimaliqtut apiqutunik Kanatamiutanut. Qaffiuyungnaqtut pihimaliqtait Kivallirmi ahu amigaitniqhauyut inuit Sallikmiut upainnariqaramik qilaminnuaq Havakviqagamik.

Ilanga 3: Nakit Apiqhuyutiit Kaivakpat?

	06-07		05-06		04-05		Katillugit		Nunavut %
	#	%	#	%	#	%	#	%	
Qigiktaalkuk	33	42%	28	42%	26	59%	87	46%	53%
Kivalliq	27	35%	26	39%	8	18%	61	32%	28%
Qitimiut Hilataani Nunavut TUNIYA UNNGIT TUT	10	13%	8	12%	5	11%	23	12%	18%
	3	4%	2	3%	2	5%	7	4%	
	5	6%	2	3%	3	7%	10	5%	
Katillugit	78		66		44		188		

Amigaitniqayuyut apiqutunik uuktuqtinglu naunaipkutunik piliqpaktut Ihumaliuqtiilluat takukhauvaktut nunallaanganik Hamletkut Havakvinganik.

Qanugittut aallatqiit ihuityutauyut titigaktauvaktut?

Ilanga 4: Nanminiit³ Ilauyut Titigaktaakhimayut

Katillugit Titigat	06-07		05-06		04-05		Katillugit	
	Katitigit	%	Katitigit	%	Katitigit	%	Katitigit	%
Nanminiq	11	28	5	22	3	18	19	24
Pitquhiq	7	18	3	13	2	12	12	15
Pimaqluktut	6	15	2	9	2	12	10	13
Kingaungmangaat	1	3	4	17	1	6	6	8
Nunalik	3	8	2	9	1	6	6	8
Aallatqiik	2	5	2	9	1	6	5	6
Hunauyuq	2	5	2	9	1	6	5	6
Ukpirmiq	1	3	1	4	2	12	4	5
Ukiulik	2	5			1	6	3	4
Ilagiik Maligat ukiuq taman manikhiulluat	2	5	1	4			3	4
Nuna Ilalik			1	4	1	6	1	1
Ihuityutauyut	1	3					1	1
Hingaiyaq	1	3					1	1
Ukpirmiq					1	6	1	1
Annauyuq Ihuitytanik								
Hunauyuq Inuutytaanut								
Katillugit	39		23		17		79	

³ Titigaktaakhimayut apiqutunik ilaunginagialgit atauhirmik talvaluuniat nanminiit.

Sixty-six percent nanminiit nipiliuqtauhimayut apiqutunik ilauhimangittut maligarnut tuniyauhimangittulluuniat. Ilangat uuktuutit nanminiit ilauhimangittut ihuityutauyut ahivaqtauplutik, havaktut-havaktiillu qanuriliuqut, pitquhian RCMPilihimakkunut, maliktaugialgit nunalluavignit ammalu Kanataup itiqtauvianit, ammalu angayuqaq huliyutaan nutaqanut. Pimaqluktut ilaulluqut takinniqaupluni Apiqutitun kihimi aallatqiingmata takiniqhauyut ukuningat Titigaktaakhimayunik. Ikinirhat Anginiqhauyut apiqutunik hivayaqtaulluqkkuupaktut. Ikinirhat apiqutunik Titigaqarvikkuupaktut ammaluuniat qaritauyakkut.

Ilanga 5: Nanminiq Titgak Apiqutit

	06-07		05-06		04-05*		Katillugit	
	Katitigit	%	Katitigit	%	Katitigit	%	Katitigit	%
Katillugit Apiqutit	78		66		44		188	
Ilaunngittut Tuniyauunngittut	39	42%	17	22%	8	12%	64	27%
Pimaqluktut	22	24%	22	28%	4	6%	48	20%
Pitquhiq Ihuinaaqtiyuq	3	3%	8	10%	15	22%	26	11%
Kinaunngmangaat	2	2%	8	10%	10	14%	20	8%
Nanminiq	5	5%	7	9%	5	7%	17	7%
Iltiqhiq	6	7%	7	9%	3	4%	16	7%
Ilagiik Katillugit	5	5%	2	3%	6	9%	13	5%
Hingaiyaq	2	2%	1	1%	4	6%	7	3%
Ukpirmiq	3	3%	1	1%	1	1%	5	2%
Ukiunga	1	1%	2	3%	1	1%	4	2%
Aallatqiik Maligak Katillugit Maniit Nuna Humiutaq	1	1%		0%	3	4%	4	2%
Nunaqaqtuq	1	1%	2	3%		0%	3	1%
Ukpirmiq Naamagiyaquq Ihuityut Hunaungmangaat	0	0%	0	0%	3	4%	3	1%
	0	0%	1	1%	2	3%	3	1%
	0	0%	0	0%	1	1%	1	0.4%
	0	0%	0	0%	1	1%	1	0.4%
	0	0%	1	1%		0%	1	0.4%
	1	1%		0%		0%	1	0.4%
Katillugit**	92		79		69		240	

Piyut Huliyut

Talvattaq amihuuyut ihuityutitauvaktut havaakhaqhiurhuni talvaluuniat

Ilanga 6: Naunaipkut Ihuittut Piyut Huliyut Huliyaakhat

	06-07		05-06		04-05		Katillugit	
	Katitigit	%	Katitigit	%	Katitigit	%	Katitigit	%
Havaktuq Havaakhaqhiuqtuq	14	82%	8	80%	6	86%	28	82%
Ilauyuq Kivgaqtuipuni Ihuariyamingniglu	1	6%					1	3%
Nanminiq Iglulik Tuhaqitaulik Tutquqtauyut	2	12%	2	20%	1	14%	5	15%
Katillugit	17		10		7		34	

Ilanga 7: Apiquutiit Piyut Hunat

Apiquutiit Huliyaqhat	06-07		05-06		04-05*		Katillugit	
	Katitigit	%	Katitigit	%	Katitigit	%	Katitigit	%
Havaktut Havaagaqhiuqtullu	45	58%	36	55%	33	75%	114	61%
Ilauyut	0	0%	1	2%	0	0%	1	1%
Kivgaqtuipuni Ihuagiyamikniglu	7	9%	7	11%	3	7%	17	9%
Nanminiq Iglulik	0	0%	2	3%	2	5%	4	2%
Tuhaqtitaulik	1	1%	0	0%	0	0%	1	1%
Tutquqtauyut		0%	1	2%	1	2%	2	2%
Ilauungittut	25	32%	19	29%	5	11%	49	26%
Katillugit Apiquutiit	78		66		44		188	

Aallat Tautukhimayut

Naalakutt mallavaktut Inungnut Apiquutin Maligaqnut. Huli Ihumaliuqtilluat naalaktitauungittut tatyat; havatiit inungnut tuhaqtitaunngittullu. Tamaita hivuani Ihumaliuqtilluat takupkalimaittut naalangnahualiqat ilauqatauniaqut. Naalaliqqat naunaiqtauniaqut inungnut hivunikhaghiurniat ilaulugit naunaiqkutigilugit.

Havaktivut ilihmayut hanmitiutiqataqhutik ilauyunut tahapkuallu inuit akihaqtigikiipaktut. Kihiani titigaktaakhimayut naunaiyaqtauhimayut Sallikmi; pilaittut hanmititilaittut ilauyut naalaktilugit Ihumaliuqtilluaganik. Atautikkut havaqaqtut ammalu titigaktiuyunut ilangata, maligartigut ikayuqtiat talvalu havaktut ihuaqhiyavaktut hivayautikkut. Tahapkuat Ihumaliuqtilluat katimangittut hanmititiyoonik tahamangit titigaktillugit ihuaqhaitilugit ammalu maniquginmatalu.

Hanmitiutiqataqhutik ilauyunut inungnit tapkuallu Ihumaliuqtilluat atautikkuuliqapaktut akihaqtuqtullu. Anginiquhauqtilluat tuhaqtitauligaangata havaktivut ammalu ilauyut ihuatqiyangmat. Ihumakhaqhiurtaagumik tuniyaniaqut tukhirautinut Kavamatqakunut ihuarutikhamiknik ihumaminik ukiuq havvagiikkumik nunallaanut pulaaliuqata tugliuliqat titigactautinnagit. Ihuatqiyangmat Ihumaliuqtilluat angigivaatquyayut “hanmitiutiqataqhutik” inungnit Nunavunmi. Ilauyut havaktiyiillu uuktuqataqtukhauyut ilauqataqlutik katimayunut ammalu ayuiqhayaqaliqut pitailiffaaqunagit inminikkuurhimangittumik ihumaminik pivalliatitininik.

Naniiluaqqat Ihumaliuqtilluat havakviat itpat; hamna upakviuqataqmat ihuaqtuungmallu; mikiniqhaq inuqquginmallu Nunavut nunallaaviknik innamik. Haniani Iqaluit, ikittut 10% nik Nunavunmiutan qaffiyyaakhait turaaqtiavaktut Ihumaliuqtilluat ikayuutimiknit. Hamna takukhaunig tukhiqvuvaktut apiquutinik: “Nauk nanminiq inuutyutik piyungnautiit-piyungnautiit?”

Ahiaguttauq, pitquyayut Ihumaliuqtilluannik ilauungittut ilihartuqtunut pipkalimaittut. Iihartut avatquhigiiglu munagiyauulluqatit hapkuningat Nunavut Legal Services Boardkunik (s. 49). Tatja piqangittut hivunikhaghiutyutinik havaagiyamiknik uqaqtauhimangittut hapkuningat. Iiharnikkut ilitugihungnaqmat aallanik inunnait nanminigiyyuutitaungmat pitquhian.

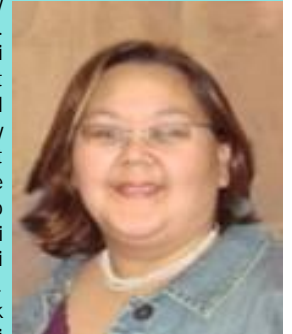
Nunavut Legal Services Boardkut qilamik naunaiyaqtauvaktut ikayuqataqhuni ilingayut ikayuqumik havaktunik kivgaqataqhugit ihuityutinik ammalu ilagiiq malighainnut. Inunnait ihumaliuqtut

ilauqataqtut mikiniqhanik twenty-five percent nik havaakhagiyaanik. Ilingayut ikayuqumik ikayuqataqhugit tutquqpagait titigaktaakhimayut ilivagait.

Aallat Hulilugaarnit

Ihumaliuqtilluat ilauyunut ammalu havaktut ilauhimayut uvani 2006mi Canadian Association of Statutory Human Rights Agencieskunut (CASHRA) uvani New Brunswickmi. Hamna katimayut tuniplutigit havaktunut nakuuyumik malittiagharnik havaqatigikiit iluani Kanatami. Atautikkuutjutaatauq Ikhivautaq, Atannguyak talvalu Apiqhiyuit Kivgaqtutaa ilauhimayut 2006ni Canadian Association of Administrative Tribunals kunut(CAAT). Hamna katimatjut ilanganik ihumakhaqhiutyutikhanik kangiqhipkaittiaghutik pivalliatyutikhanik hapkuningat.

Sally Kusugak Sally angiglitqhimayut Arviatni amihuuplutik ilagiiq. Angyuqaalik, Johnny ammalu Rhoda Karetak huli tatja nayuqtaak nutagagaalullu inngutailu. Sally iniqtiqhimayaat ilihagtaaqhuni uvani Sir John Franklin Yellowknifemi. Sally uinglu Lorne nunaqatuk Kangiqinirmi. Pingahunik paniqaqtuk, Kandace, Nuatii ammalu Terrie. Ilauhimayut Nunavut Legal Services Boardkunik, ammalu Local Divisional Board of Educationkunik. Sally aliagilluqatit upinngakhaliraang auyamiglu “tupiqarvinganit” ikani Dianne kuungani. Sally aittuqtaulihaaqtuq Leo ilitariyautjutiminik ikayuqataqhuni akhuurutiminik ilauvluni havakhuni ukuningat Royal Bank of Canadakunik. Tamna aittuuhia ilagivlutik akiliqtauhimataaktunik umiakkuuqhuni ukuningat Caribbeannut.

Havaktut ilauqatauvakhtuk qaritauyakkut ayuiqhauktunik maniliqinikkut akhuugutainnik naikkuutunik aullaligaangata hilatani nunallaaviknik ihuaqnikkut ayuiqhapaalirnut

Maniliqiniq

Hamna tatja piqangittut Nunavut Inunnait Ihumaliuqtilluat maniliqiniq ihivriutqutkhanik ukuningat Department of Justicekunik, Nunavunmi. Havakvingata ukuningat Auditor General of Canadakunik (OAG) aittuqtiqivlutigiik ukiuq tamaan ikayuutikhamingnik, ilauqataqhutik Nunavut Kavamata maniliqiyiit titigaktinaganik, ilauqatigikiqhutik Nunavut Inunnait Ihumaliuqtilluat akigaqatigikiqhutik, tahamangat Nunavut kavamangata tigumiaqtitaugamik ammalu tunihiqataqhugit ikayuutikhaunut nanminiqarniq ukuningat Nunavut Inunnait Ihumaliuqtilluaganik. Hamna numiktitalaittuq OAGkunik kitittiqtauhimataaqtunik Nunavut Inunnait Ihumaliuqtilluat, tuniylaittut ukpiriyaukpalluniit.

Nunavut kavamangata tunilaaqtut ikayuutikhamingnit hanaqilluagamik Nunavut Inunnait Ihumaliuqtilluaganut. Ikayuutikhat ilauyut havaqataqtut tamaita Nunavut Inunnait Ihumaliuqtilluat havakvinganut. Nunavut Kavamangata tunihiplutik igluq akikhaanik, igluliyiqinut, numiktitiqataqtunut, ammalu hivayautikkuugutunut alanganik. Akiliutjutit ilauungittut kitittiginiinlu maniliqiningnut.

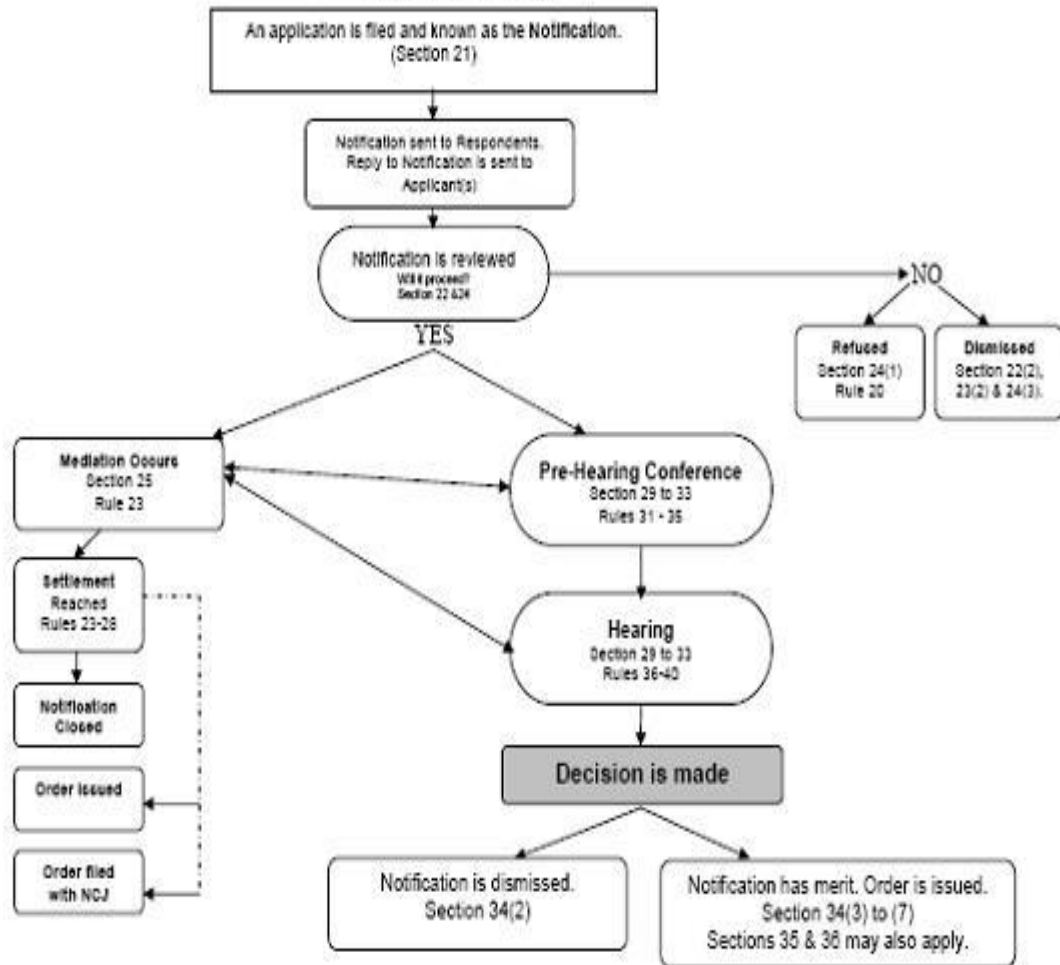
Uqaqtaaqtavut Nunavunmiut Inunnait Ihumaliuqtilluat aulatittiyiunut ammalu akiliqutunikkut ilaugamik takukhauvaktut Public Accountsnik ukuningat Nunavut Kavamanganik. Tamaat maniliqiniq, munagiqataqhugit

talvalu ikayuqtaillu ihuaqutinik tigumiaqtaungmat Nunavut Kavamangat, tunilimaittugut akiliqhiutjutinik talvalu maniit ilaungmata Nunavut Inuinnait Ihumaliuqtiilluat.

Expenditure listing for 2006/07

Description	Main Estimates	Actual as of March 31,	
		<u>2007</u>	<u>2006</u>
Salaries & Benefits	300,000	391,359	267,753
Travel and Transportation	40,000	26,478	49,657
Material and Supplies		10,612	7,258
Purchased Services	29,000	8,713	48,727
Contract Services	203,000	43,188	20,011
Fee & Payments		5,401	72,995
Other Expenses	21,000	19,163	1,499
Computer Hardware & Software		6,421	4,168
Total Expenses	<u>593,000</u>	<u>511,334</u>	<u>472,069</u>

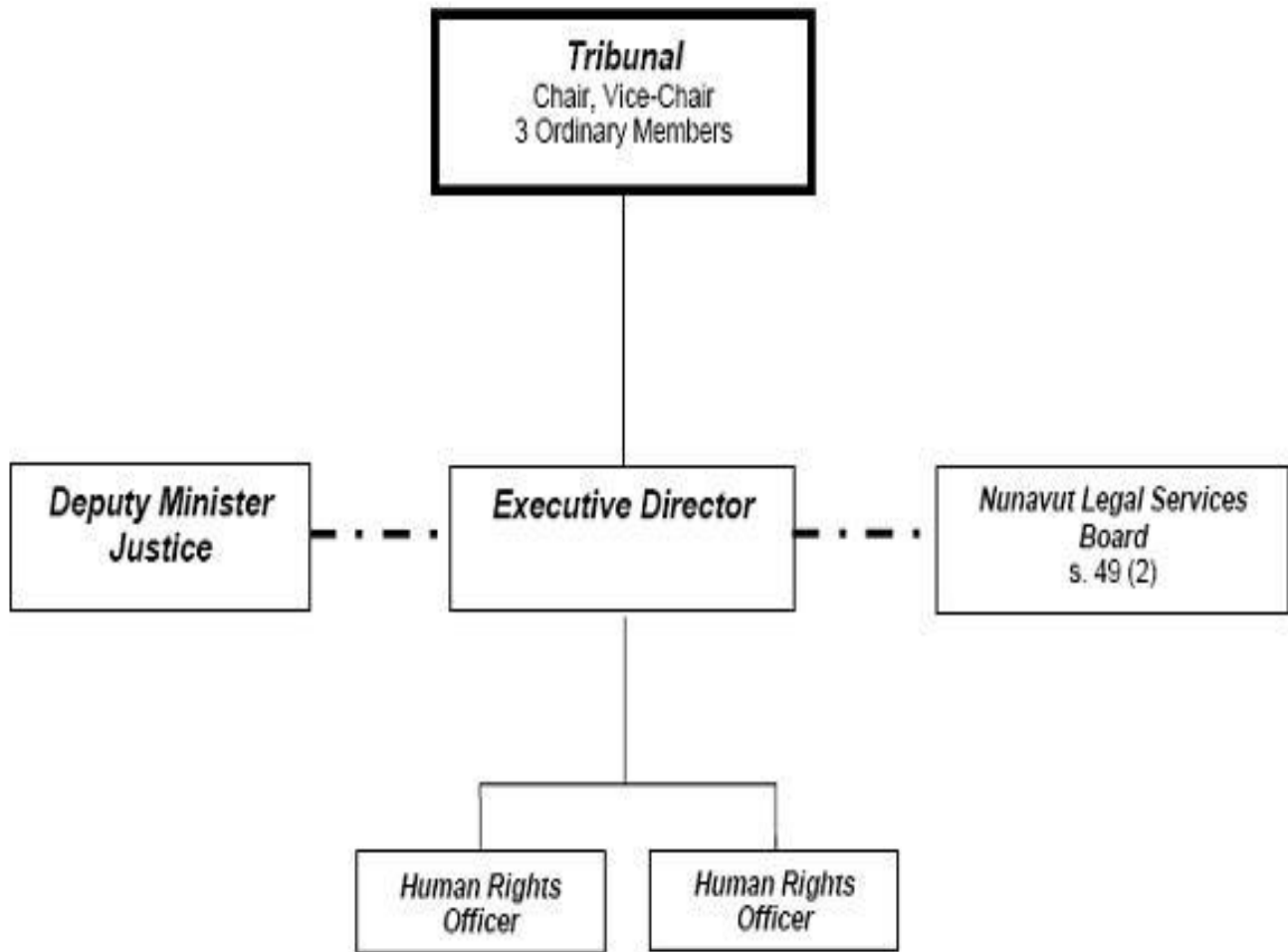
Nunavut Human Rights Act Notification Process

Notes:

- If a settlement is not fulfilled, an order may be issued by the Tribunal (Section 26).
- Any Party to the Notification can appeal to the Nunavut Court of Justice within 30 Days after the service of a Decision or Order of the Tribunal (Section 38).
- Special Remedies under Part 6 can be applied.

**Makpiknik 2:
Nunavut Inuinnait Ihumaliuqtiilluat**

Note: -.- denotes indirect reporting relationship

Makpiknik 3:

MALIGAKHAT NUNAVUT INUINNAIT IHUMALIQUQTILLUAT

Qanuriliuqtukhat Maligatinut

- Qanuriliuqtukhat Maligatinut ikayuqlugu Uuktuqhimayuuq ammalu Angihimayuuq tunilugit nakuatut, malittiarhamingnik ammalu nalliumalugit hivunikhahqhiurhamiknik ammalu pitquiyunik Ihumaliuqtilluat.
- Hapkuat Maligat maliktakhaayut apiqhuyiyinut ilauligaangat hivuani Ihumaliuqtilluat kihimi Ihumaliuqtilluat pitquyaukpat talvalu maliktakhaanik ahiaqut.
 - Ilauyut malinggitpat hapkuningat Maligatinut, Ihumaliuqtilluat pitquiniaqut ihumakhaqhiuqniaqut naamagiikpagik ilagilugit pitquyaukpat kihimi akiliqtakhaminik.
 - Humunngaayaakhait Maligat hapkuat angiqtaunngitpata *Nunavut Inuinnaait Ihumaliuqtilluat Pikuyakyuat* (tamna "Pikuyakyuat") talvaluunait *Maligakniit Atuqtukhat*, tamna *Pikuyakyuatt* ukuningaluunait *Maligakniit Atuqtukhat*, ilaupkat, angiglivaaliqniaq.

Ihuaqhiyaknik

- Qanuriliuqtukhat Maligatinut:
 - "Inikhaq" tukilik imaatut ihuagiyayut naamaktut, kivgaqtuyiyit hivunighaaniglu inukmut inuinullu ihuagiyamingnit;
 - "Uuktuqtuq" tukilik inuk (inuillu) inigumigik Titigaktaakhtayut turaaqtitauhimayut Ihumaliuqtilluanut.
 - "Ihumaliuqtuq" ilauqatauyut ihuaqhiyaqaqatukhat naalaktaunngitkualuqtunik, uqautihimaaqataglugit aayiiqatgigiiklugillu akunnganiittuq Uuktuqtuup Angiqhimayumillu tahapkuat Ihumaliuqtilluat naamagilluaqtait.
 - "Titigakhat" tukilik titiqqanik naunaiyaqtiiguutinik titiraqarvikkuuktukhat kingullirmut humiitmanngaat Ilauyut kihiani ikpiguhuutiqaqgumi Ilauyunut Ihumakhaqhiuqtunuluunait.
 - "Titigaktaakhimayut" tukilik titiqqihimaaqtuqaqtut naunaipkutaanik Uuktuqtuup ataani s. 21 uvani *Pikuyakyuat*.
 - "Ilaugatiigik" tukilik tamna Uuktuqtuq Angiguutiqaqtugluunait aallaniqluunait inungnit uingaiqhiqhimayut ilangata ataani s. 28 uvani *Pikuyakyuat*.
 - "Nipiliuq" tukilik titigakhimayut Ilauyunut naalaktukhanik angiqut tubaktipkailugit Ihumaliuqtilluanut Apiqhuliqtinagit.
 - "Kiuyuq" uvalu "Kiutyutit Titigaktaakhimayunik" tukiaqut titigaktaakhimayut kiutyutauhimayut Titigaktaakhimayut tuniplugit Ihumaliuqtilluanut.
 - "Angiqtuq" tukilik inuk(inuit) atiqtauhimayuuq Titigaktaakhimayunik ilauqataupluni ihuutyutayunik uvani *Pikuyakyuat*.
 - "Ihumaliuqtilluat" tukilik atahiq ilauqatauyullu ilangat Nunavut Inuinnaait Ihumaliuqtilluat tikkuqaqtauhimayumik ataani s. 16 uvani *Pikuyakyuat*.

Titigaktaakhimayut ammalu Kiutyutait

- Uuktuqtuq iniqtilaaqtuq Titigaktaakhimayunik ammalu Angiqtuq iniqtilaaqtuk Kiutyunik, avaiitkumik talvaluunait ikayuqtiqaqluni inukmik, piqatiqalaaktuq havaktinaganik Nunavut Inuinnaait Ihumaliuqtilluat Havakvianin, titigaklugit uqaqlugilluunait.

- Nanilikiaq Uuktuqtuq Angiguutiqaqtugluunait ikayuqtiqaqtuq ataanik Maligak 6mi, tamna Titigaktaakhimayuuq Kiuyugluunait ilauyakaat titiqqanik ilalugit: (a) sainiktaakhimayumik ammalu ilauqatauyuuq angiguutinik Uuktuqtumik Angiqhimayumikluunait; ammalu,
 - (b) atia, humiituglu, hivayataa tahamalu titigaktaakhimayut Ihumaliuqtilluat apiriqaqtagumigik inuup ikayuqtingani.
 - Qablunaat uqauhiat, uiviiitit uqauhiat, Inuktitut uqauhiat ammalu Inuinnaqtun uqauhiat atuqtaulaaktut iniqlugit Titigaktaakhimayut uvalu Kiutyut atuqtaulaaktut titigakviyunik kangikhipkailutigli Ihumaliuqtilluatigut.
 - Titigaktaakhimayut pihimaniaqtaat Ihumaliuqtilluat malgunngik (2) ukiunik ihuinaaqtitigiyup malinggitpat ukuninganik *Pikuyakyuat*.
 - Ihumaliuqtilluat ikpiguhuutinait ikayuktamingnit Titigaktaakhimayut ukunungat Angiqhimayunut inmikmut turaaqtilugit titigaqarvikkuuktunik. Atuqtaupat naunaiyutikkuupat titigak, ikpigilluaqtait ublungani takukhauniaqtuq tuyuqniqagit Canada Post kunik qaritauyaanait.
 - Kiutyut pihimaniaqtaat Ihumaliuqtilluat tatinik (30) ublunit havaktillutik Titigaktaakhimayut Angiguutihimayunik ukuningat Ihumaliuqtilluat.
 - Havaktuk uvani Ihumaliuqtilluani ikayuqtauluni Ilauyunut iniqtilugit kangikhipkailuniluunait Titigaktaakhimayunik Kiutyutinigluunait Ihumaliuqtilluanut.
 - Ihumaliuqtilluat kangikhipkainiaqqaat titigaklugit pihimaniaqtaat Titigaktaakhimayunik ammalu Kiutyutinik ammalu tunilugit Angiqhimayut aajikutaanik iniqtiqihimayunik Uuktuqtuup Titigaktaakhimayut ammalu Uuktuqtuup aajikiiluhimayunik Angiqhimayuuq iniqtaminiq Kiutyutinik.
 - Tamna Uuktuqhimayuuq kiutyutinngitpagik ukuningat Ihumaliuqtilluanit malingitkumigilluunait piyumayaukpat hapkuningat Ihumaliuqtilluanit, Ihumaliuqtilluat tunilaqtaat Uuktuqhimayuuq titigakmik huuq ahivaktauyuk Titigaktaakhimayunik.
 - Imna Uuktuqtuq uvalu Angiqhimayugluunait kiunngitpata Titigaknik tuniyauhimayut Ihumaliuqtilluanik apigikpagik Ilauhimayut maliglugit ihuaqnikkut hangutyutat ihuaqhaqtaupkat talvangat, Ihumaliuqtilluat pilaaktut: Pihimaliktaanik Uuktuqhimayuuq, ahivalaaktut Titigaktaakhimayut angiguutiyaupkat uvani s. 24(3)(a) ittut *Pikuyakyuat*; uvaluunait, Angiguutik, ihuaqhaqtaakat naalaktukhanik ilaunngitkualuquni Angiqhimayuuq.
 - Tahapkuat Ihumaliuqtilluat pipkalaaktut Uuktuqhimayuuq Angiqhimayunilluunait ihuaqhilaqtaat Titigaktaakhimayut Kiutyutautinigluunait, ilalugilluunait ilanganik avikhimalaaktut ihuaqhiyaakaktut ilauyunik ataani Maligakhat, uuktuqtiqata ukuningat Ihumaliuqtilluanik.
 - Tutquqtautaakhimayut Titigaktaakhimayunik ammalu Kiutyutit inungnut takupkailaitut Ihumaliuqtilluat.
- ##### Inuutyutit Maligartiguungayut
- Uuktuqhimayuuq tuniyaakaktut Ihumaliuqtilluanut uuktuutimangnik Apiqhuyiyinut ilanganik ilauyuuq ataanik Sections 39 ammalu 40 uvani *Pikuyakyuakniit* ammalu tutquqtauyukhat Ihumaliuqtilluanut aajikutaanik apiqhuhiqtauliqqat, huuq

tugliugutinik ilauyut uvaluuniit Pitquyaukpat qanugiliuqtitauyug uuktuqtamingnik.

Hivunikhaqhiutyut Ihumaliuqtiluat

19. Ihumaliuqtiluat tutquqviulaaktut ammalu kivgaktuigilugit Ilauyunut Titigaktaakhimayut titigaklugit huuq hivunikhaanik ilautyut ataani Ilanga 4 uvaluuniit Ilanga 5 itut Pikuyakyuannik.

Iniqtigut Maliktakhat

20. Tapkuat Ihumaliuqtiluat akhuurutilaaktut iniqtigutinik ihuityutinik ilangata Titigaktaakhimayut ikayuutikhamingnik ikayuqtauyungnaktunik pitquhiutyiminik, ilaulugit ihumaliugut, ihuagiyaulluaqmat.
21. Tahapkuat Ilauyut Titigaktaakhimayut ilauqatiqaqluni inungmik ikayuqtiqatihaminik ikpigiyamiknik iniqtigutianik nakuatqiyangmat talvaluuniit uqaqviqataqtuluuniit ihuagillaugumigik Ihumaliuqtiluat ahivaktiilaaktut inungmik tahamaniipat iniqtigut maliktakhat piyumakpagit naamagillaugumigilluuniit.
22. Ilauyut (ammalu aallat inuit ilauqatauyut maliktakhanik) angiqpat ilaupat iniqtiuguutinik maliktakhat ilagiikpata ihuinaaqtiitihimayut ilauyut Titigaktaakhimayut angiguutiqaqumik maliglugit:
(a) tahapkuat maliktakhat takukhaupkalimaittut ammalu tuhaqtilaittut akunnganiittut Ilauyut ammalu aallat ilauyut ammalu takupkalaittut inungmik Ilaunngittumik iniqtigut maliktakhanut atuqtaulaaittut maliktakhanut piyumayaukpat ukuningat Titigaktaakhimayut;
(b) talvangat inminik pilaqaqat tamaat ammalu iniqtiklugit takupkalaittaamingnik naunaiyaktaaktamingnik, titigakhimayut ammalu ilanganik, atautilkuugutik, ihuaghapkaityutinik naamainnaqqat uvani iniqtigut maliktakhautyutikhaanut;
(c) angiguutiigumikkik ikpiguhuutimingnik uvani iniqtigut maliktakhat pilihaaqunuk Ihumaliuqtiluatnik ihivirruauniaqqut Ihumaliuqtiluannik;
(d) tahapkuat Ihumaliuqtiluat piyumakpagik Ilauyunut angiqpagik naamagiyamingnit ammalu iniqtiyuuatanik.
23. Piyumayaukpat piliharnirmin uvani iniqtigut maliktakhat tutquqtaulaaktut ammalu malittiagumigik ilitqubhanik angiqhimapagit naamakpagiik apiqhuiliqat.
24. Ilauyunngitpat hamangat hivunikhamik nutqaqtitaulaittut Uuktuqtumut ammalu Angiqhimayut ilaupkalaittut iniqtigut maliktakhanik inmikkut ammalu angiqatigiiktunik ilangata Titigaktaakhimayut. Angiguutiqaqpat ilaahimayut Maligak 22 (c) ammalu (d) ammalu 23 miittut.
25. Humik iniqtigut angiguutinik ihuaghapkaupat Ilauyunut uvunga Titigaktaakhimayunut, tamna Uuktuqhimayug apigilugit titigaklugit maliktakhaanik hivuani Ihumaliuqtiluat nutqaqtilaaktut ihivriuliqata Ihumaliuqtiluat ataani Maligak 22mit.
26. Tapkuat Ihumaliuqtiluat piyumanngitpata apigiyamingnik nutqaqtilaaktut iniqtigutinik Titigaktaakhimayut humi, tautuktuqaqqat Ihumaliuqtiluannik:
Tamna iniqtuq angiguutilik ihuaghaiyaanngitpat tamaqmik ihuityutaanik ilaugumik Titigaktaakhimayut;
Tahapkuat Ilauyut uvani Titigaktaakhimayut qanuq iniqhimannittut;
Tamna iniqtiyug angiqhimayuk ilaginnngitpagik tutqikhityutaanik inikpat uvani ihuityutaanik;
Tamna iniqtuq angiguutik nalunaqtut.

27. Tamna Uuktuqtuq ahivaktiilaaktut tamaita ilangaluuniit Titigaktaakhimayut atugumi titigakhamik tuniyauniaqtut Ihumaliuqtiluannik, qakugu ilauliqat kihiani iniqtigut angiguutiyaupat ukuningat Angiqhimayut.

Naalaktinagit

28. Tapkuat Ihumaliuqtiluat ilaupkalaaktut Ilauyunut naalangnahualiktinagit katimayut qanugiliuqtukhat ihuagutikhanik, maliktakhanik ammalu kangiqhipkaittiaglugit ukuningat Titigaktaakhimayut.
29. Ahiguttuq tautuktaupat maligammanik uvani Maligak 28ni, Ihumaliuqtiluat atulaaktut naalangnahualiqtinagit katimayunut hamma:
(a) uqaqatlugit qanugiliuqtukhat Titigaktaakhimayut ammalu Kiutyut ammalu qanugiliuqtauniat ihuaghaklugit iniqtigumigilluuniit tamaqmik ilangikluuniit ihuityutinik;
(b) kangiqhipkailugit ilangat Nipiliuqtuq, piqaqat, tahapkuat tuniyauyukhat Ihumaliuqtiluannut naalaktinagit;
(c) hivunikhaqhiurlugit ihuagutikhanik atuktakhat naalaktitaunahualigumik ammalu naalaktillugit, ilaulugit (ihumangnit) tamna nutqaqtiqat titiganik ammalu tautukhimayut naunaiyutit, titigakhat inminiglu tunilugit titiganik Ilauyunut ammalu piyumaguvit ilaqatigiiktugit tautuktunik, pilihaaqunuk uuktuquutinik ubluganil, naniinmangaat talvalu nani naalaktauniat;
(d) Ihumaliuqtilugit Ilauyunut piyumakpata inikhamingnit.
30. Tahapkuat Ihumaliuqtiluat pilaaktut naalaktinagit katimayut hivayautikkut, katillugit hivayautikkugatinut, piksasuliugit ihumaminik ihuagiyamingnik Ihumaliuqtiluat hunakkuugutimingnik qilamik.
31. Ilauyut ilaunngitpata naalaktinagit katimayunut tuniyautaakkat Titigaknik ukuningat Naalaktinagit Katimayunut, Ihumaliuqtiluat nutqaqtilaaktut katimayunut ammalu ihumaliulaaktut uvaluuniit pitquyaukpat ilangata naalaktukhanut, inngitpat talvani ilainnik Ilauyup.
32. Naalaktinagit katimayut talvaluuniit naalaktukhat ahinungalaaktut Ihumaliuqtiluannit ihumaminik uvaluuniit uuktuqumayut ukuningat Ilauyunut.
33. Pinngitpata Ihumaliuqtiluat pilimaittut Titigaktaakhimayut ihumaminik, hivulliqaak naalaktinagit katimayut pipkalaaktut sixtyunik (60) ublunik pihimaliktaanik naunaipkup Angiqup Kiutyutaanut.

Kangiqhipkaijutt Uuktuqtuup

34. Uuktuquutit uvunga Ihumaliuqtiluannut naalaktinagit maliktakhat nakuuyumik:
(a) tamna Uuktuqtuq hannaihimayukhak Kangiqhipkaijutt Uuktuqtunik titigakhanik ammalu turaagutinik aajjikkutaanik aallanigluuniit tunilugit Atannguyakmut;
(d) tamna Atannguyak tunilaaktut aajjikkutaanik Kangiqhipkaiyut Uuktuqtunik ukuningat Ilauyunut ammalu ihuagikpagit kangiqhipkaiyut uuktuqtunik tuhaktitikhamingnit ammalu naunaiyaktulugit Ilauyut nakuattut.

Naalaktut

35. Naalaktut uqaqatqutkhuayut kihiani hivunikhaqhiupat Ihumaliuqtiluat ammalu ahini pilaaktut, qakuguluuniit ammalu ihumamingnit, hivayautikkulluuniit, hivayautikkut katimalutik uvaluuniit piksasuliutikkut, Ihumaliuqtiluat pipkalaaktut tikkulaaktut, uvani Titgakin ukuningat Ilauyunut.

36. Humik Ilauyut ilaunngitpatik naalakturnut tunihiyauplutik Titiganknik, Ihumaliuqtilluat naalaktiqatigalaaktut ilaunngitpata Ilauyut hivunikhaqhiurlutik pitquikpataluuniit ihuitytauynik kihimi ukpiriyaukpat naalaktunik.
37. Naalaktut ilauqataulaaktut inungnit kihimi Ihumaliuqtilluat, inmikkugumik, uvaluuniit uuktuqtut Ilauyunut, ihumaminik ilauyut inungnit ahivaktaulaaktut ilangata naalaktunik.
38. Naalaktunik nipiliuqtaulimaittut kihimi tapkuat Ihumaliuqtilluat naamagigumigik uvaluuniit kihimi Ilauyut nakuattut ihuagigumigik imminik akiliqlugit nipiliuqtunik ammalu aajjikkutaliulaaktut apiqhuutunik tunilugillu Ihumaliuqtilluannut aallanullu Ilauyut naalaktakhanut aajjikiiktuliuklugit.
39. Tamna Ihumaliuqtilluq ikpat hivuaniluuniit naalaktinagit ihumaliulaaktuk qanuq naalaktukhat ikkuaqtilaaktut ammalu, ihumaminik maligummaginat piliharniq, pipkalaaktut Ilauyunut tutquklugit ammalu himmautiigiiklugit titigakhimayunik naikaluaqlutik ammalu maligatigut havaktut naalaktaunahualiqqata, unniuti gilugit inungnittaautuktukhanik, piyumakpat inukmik takupkaktukhanik titiganik, nipiliuqtunik aallanigluuniit ammalu angiqtitauynik angiqatigiikkumilluuniit.
40. Tapkuat Ihumaliuqtilluat tunilaaktut hivunikhanik pitquyautinillu Ilauyunut inungmulluuniit ilauyut naalaktunik ihuagiyaungmat nakuattut ikkuaqtut apiqhuqtauliqqat.
41. Ahiagut Ihumaliuqtilluat ihumaminik piyumannitpata Titigaktaakhimayunik, Naalaktukhanik pilaaktut ninetyunik (90) ublunganit hivulliqaamik naalaktinagit katimayut.

Hivunikhaqhiugutit Pipkaijjutait Ihumaliuqtilluat

42. Hivunikhaqhiugutit pipkaijjutainilu ukuningat Ihumaliuqtilluat qanugiliujutaanik ublungani ihuagiyaupkat kihimi naamagiyaukpat Ihumaliuqtilluannik.
43. Ihumaliuqtilluat hivunikhanik ammalu pitquyaukpat sainiktaakhimayunik ahiattiguukpata hapkuningat Ilauyut ukuningat Ihumaliuqtilluaganut.
44. Tahpkuak Inuinnait Ihumaliuqtilluat Havaktut uvaluuniit Atannguyak uvani Ihumaliuqtilluat pilaaktut, ataani imminik sainiktaakhimayunik, nanminik aajjikiiktuliuqtuq ammalu aajjikiiknik tutquqtaulaaktut atuqtaulaaktutlu apiqhuqhiqtauliqqat hivuani Ihumaliuqtilluat piliharnikkut titigat.
45. Nutaat atuqpalliyut uvaluuniit titigakhimayut ihuityutaukpat titigaktaaktunik ihumaliuqtigut pitquyaukpalluuniit ukuningat Ihumaliuqtilluat ihuaqhaqhilaaktut Ihumaliuqtilluat ihumaminik uuktuqunilluuniit Ilauyunut.

Kivaktuujjut Titiqqanik

46. Ilumuukpat ihuaqhiyautaaaktut hapkuningat Maligaknut, naunaipkutunik piyumayaukpata tuniyaukpataluuniit titiqqanik piyulaaktut ukuningat Ihumaliuqtilluannik Ilauyunulluuniit tuniyulaaktut imminikkulluuniit, naunaipkutilingmik titigaqarvikkuuklutik, qaritayakkuulugit uvaluuniit kayumiktukkuulunigluuniit.
47. Taimaitkaluaqtillugu atuutiqalaangilaq Maligak 46mi, tamna Inuinnait Ihumaliuqtilluat Havaktiyinga Atannguyakluuniit pilaaktuk, ikayulaaktut apiqhuiyinat, uqautigiiklutik apiqhuilicqata Ilauyunut hivayautikkut.
48. Ilauyut piyumakpata ukuningat Ihumaliuqtilluatnik tunilugit ilumuuktatit angiqtitauhimalaaktillugit.

Inuit Pitquhiit Ihumagiyauttiarningalu

49. Uuktuqtauynik, hapkuat Maligak numiktitulaaktut nakuattut ilitagiyauluni ammalu pivikhaqarniqqat Inuit pitquhiannik ihumagiyauttiarningalu ikayulluaqtair Inuit pitquhiminik.

Makpiknik 4:

Aallat taiguakhaliuqtut piyumaguvit tuniyaulaaktutit:. Tamaat taiguakhaliuqtut pilaaktut Inuktitut, Qablunaatut, Uiviititut ammalu Inuinnagtun. Tahapkuat Nunavut Inuinnait Ihumaliuqtilluat Pikuyakyuat piyumayangnit 3 uqauhiannit.

Nunavut Human Rights Act
Nunavut Human Rights General Information
The Application Process
Rules of Procedure
The Application Process.

Qakugu anngmaktitauniat:
A Guide for Respondents
The Mediation Process
The Hearing Process

Turaagutait Havakvikput

Hivayautikkut

*Akiittuq 1-866-413-6478
1-867-925-8447*

Kayumikkuugut

1-867-925-8453

Qaritauyakkut

Nunavuthumanrights@gov.nu.ca

Titigaqarvikkut

*Nunavut Human Rights Tribunal
PO Box 15
Coral Harbour, NU X0C 0C0*